

**TYÖELÄMÄ- JA TASA-
ARVOVALIOKUNNAN LAUSUNTO
7/2009 vp**

Valtioneuvoston selonteko EU-politiikasta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä huhtikuuta 2009 lähettäessään valtioneuvoston selonteon EU-politiikasta (VNS 4/2009 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi suureen valiokuntaan samalla määrännyt, että työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava asiasta lausunto suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitusneuvos Tarja Kröger, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtaja Esa Lonka ja ylitarkastaja Sari Vuorinen, sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö

- tiimipäällikkö Kai Savolainen, Työterveyslaitos
- eurooppasihteeri Katja Lehto-Komulainen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- kansainvälisten asiain päällikkö Risto Kousa, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- lainopillinen asiamies Markus Äimälä, Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- pääsihteeri Tanja Auvinen, Naisjärjestöt Yhteistyössä NYTKIS ry
- professori Niklas Bruun.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet:

- Akava ry
- Suomen Yrittäjät ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on käsitellyt valtioneuvoston selontekoa EU-politiikasta oman toimialansa osalta ja keskittyy lausunnoissaan erityisesti Suomen EU-politiikan työelämää sekä tasa-arvoa koskeviin painotuksiin ja sisältöihin.

Selonteon tarkoituksena on antaa kokonaiskuva Suomen EU-politiikkaa ohjaavista periaatteista, sisällöllisistä painopistealueista ja EU-vaikuttamisen kehittämistä. Valiokunta pitää selonteossa esitettyjä EU-politiikan painopistei-

tä pääosin hyvinä, mutta toteaa, että työelämää ja sukupuolten tasa-arvoa koskevien asioiden käsittely selonteossa on melko vähäistä ja osittain selkiytymätöntä. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomella on selkeä näkemys ja tavoitteet työelämän ja tasa-arvon kehittämisestä EU:ssa ja Suomessa.

Suomi on ollut Euroopan unionin jäsen vuodesta 1995 lähtien. Jäsenyys unionissa ja erityisesti yhteisvaluutta euro on tukenut Suomen talouden vakautta ja yhteiskunnan myönteistä kehitystä. Suomi on jäsenyytensä alusta lähtien ollut mukana aktiivisesti kehittämässä unionin toi-

mintaa ja pyrkinyt vaikutusvaltansa kasvattamiseen toimimalla unionin valtavirrassa. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee jatkossakin toimia EU:ssa aktiivisesti ja pyrkiä sekä Suomen että koko EU:n edun huomioon ottaviin rakentaviin ratkaisuihin.

Taloudellinen taantuma

Vuoden 2008 lopussa alkanut talouden taantuma on vaikuttanut voimakkaasti koko EU:n ja koko maailman talouteen. EU:n alueella se on merkinnyt voimakasta työttömyyden kasvua ja vakavien sosiaalisten ongelmien lisääntymistä. EU:ssa on ryhdytty voimakkaisiin toimenpiteisiin talouden elvyttämiseksi ja taantumien taloudellisten ja sosiaalisten kielteisten vaikutusten vähentämiseksi. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee EU-politiikassa painottaa EU:n työllisyyden ja sosiaalisen osallisuuden edistämiseen tähtäviä toimia.

Taloudellinen taantuma lisää harmaata taloutta ja talousrikollisuutta. Harmaasta taloudesta aiheutuu EU:lle ja Suomelle mittavat vahingot verotulojen menetyksinä ja muina vahinkoina. Harmaaseen talouteen liittyy myös ihmisoikeusongelmia: työvoiman hyväksikäyttöä, työsyrintää, laitonta maahanmuuttoa ja jopa ihmiskauppaa. Harmaan talouden torjuminen edellyttää tiivistä yhteistyötä EU:n jäsenvaltioiden ja unionin ulkopuolisten maiden kesken. On luotava tehokkaat ja toimivat valvontamekanismit ja kehitettävä harmaata taloutta estävää lainsäädäntöä.

Valiokunta esittää, että harmaan talouden torjunta nostetaan Suomen EU-politiikan keskeiseksi tavoitteeksi.

Työelämän kehittäminen

Työvoiman vapaa liikkuminen on unionin kansalaisten perusvapaus. Käytännössä vapaata liikkumista kuitenkin vaikeuttavat monet mm. sosiaaliturvaan liittyvät esteet. Selonteossa korostetaan, että EU:ssa tulee ryhtyä toimiin, joilla ihmisten vapaalta liikkumiselta poistetaan määrätietoisesti mm. sosiaaliturvan yhteensovittamiseen, palvelujen tarjontaan ja eläkkeiden maksa-

miseen liittyviä käytännön esteitä. Valiokunta pitää esitettyä linjausta tärkeänä ja tarpeellisena, mutta korostaa, että työvoiman vapaa liikkuminen ei saa johtaa työelämän pelisääntöjen heikkenemiseen. Valiokunta huomauttaa, että työvoiman liikkumisen esteitä tulisi purkaa myös Suomesta unioniin suuntautuvan työvoiman liikkumiselta.

Työvoiman vapaa liikkuvuus on hyvä tavoite, mutta siihen liittyy edelleen ongelmia erityisesti taloudellisten vapauksien ja työelämän perusoikeuksien sekä työelämän pelisääntöjä koskevien säännösten välillä. Koska taloudellisten oikeuksien ja työelämän perusoikeuksien välistä suhdetta ei ole EU:ssa selkeästi säännelty, on esimerkiksi työelämän perusoikeuksiin kuuluvan työtaisteluoikeuden ja sisämarkkinavapauksien väliseen suhteeseen haettu ratkaisua ja linjauksia EY:n tuomioistuimesta. Valiokunta pitää tärkeänä, että lainsäätäjät pystyvät luomaan niin selkeät säännökset, että tuomioistuimen ei tarvitse toimia linjanvetäjänä. Valiokunnan mielestä selonteossa olisi tullut enemmän kiinnittää huomiota taloudellisten oikeuksien ja työelämän perusoikeuksien ja pelisääntöjen väliseen jännitteeseen. Valiokunta katsoo, että Suomen tulee korostaa EU:ssa sosiaalisen ulottuvuuden painoarvoa suhteessa taloudellisiin oikeuksiin.

Valiokunta pitää ns. sosiaalista dumpppausta vakavana ongelmana Euroopassa. EU:sta ei saa tulla yhteisö, jossa esimerkiksi jäsenvaltion vähemmistöön kuuluvaa kohdellaan huonosti tai jossa eri maista tulevilla työntekijöillä on erilaiset oikeudet. Dumpppauksen ehkäisemisessä on tärkeää, että EU:n kansalaisia kohdellaan jäsenmaissa yhdenvertaisesti ja että perusturva toteutetaan kaikissa jäsenvaltioissa. Valiokunta pitää erittäin tärkeänä, että Suomi toimii aktiivisesti ns. sosiaalisen dumpppauksen ehkäisemiseksi EU:ssa.

Työvoiman vapaa liikkuminen ja avoimet sisämarkkinat johtavat ennen pitkää EU:n yhteisten työmarkkinoiden kehittymiseen. Yhteisten työmarkkinoiden häiriötön ja tehokas toiminta edellyttää valiokunnan käsityksen mukaan EU:n sisällä työelämän yhteisten pelisääntöjen kehittämistä ja turvaamista. Tähän asti ylikansallinen

päätöksenteko on ollut vaikeaa, josta esimerkiksi on työaikadirektiivin pitkittynyt käsittely ja sen aiheuttamat hankaluudet. Valiokunta pitää puutteena sitä, että selonteossa ei arvioida Suomen ja EU:n työllisyyspolitiikkaa.

Valiokunta esittää, että Suomi asettaa selkeät tavoitteet työelämän ja työmarkkinoiden kehittämiseksi EU:n alueella ja pyrkii vaikuttamaan EU:ssa siihen, että yksityiskohtainen sääntely jätetään kansalliseen päätäntävaltaan.

Euroopan unioni on vahva vaikuttaja maailmanlaajuisessa kauppapolitiikassa, jossa unioni neuvottelee EU:n ulkopuolisten kauppakumppaneiden kanssa keskitetysti. Vahvan vaikutusvaltansa ansiosta EU:lla on hyvät mahdollisuudet huomioida ihmisoikeuksien ja työelämän normien toteuttaminen kansainvälisessä kaupassa ottamalla nämä tekijät huomioon kolmansien maiden kanssa tehtävissä kauppaja yhteistyösopimuksissa. Selonteossa ei ole määritelty EU:n eikä Suomen toimintaa ja tavoitteita EU:ssa työntekijöiden ihmisoikeuksien edistämisessä, mitä valiokunta pitää puutteena. Valiokunta painottaa, että Suomen tulee asettaa selkeä EU-poliittinen tavoite edistää työelämän perusoikeuksien kunnioittamista sekä EU:n jäsenvaltioissa että unionin ulkopuolisissa maissa.

Kansainvälinen työjärjestö ILO on erikoistunut työelämän kehittämiseen ja yhteiskunnallisten olojen parantamiseen. Sen tärkeä tehtävä on kansainvälisten työelämän normien luominen ja valvonta. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi edistää EU:n ja ILO:n välistä yhteistyötä työelämän kehittämisessä.

Työmarkkinajärjestöillä on EU-tasolla unionin toimielinten kanssa neuvottelu- ja sopimisoikeus, joka voi johtaa sitovaan lainsäädäntöön. Tämä yhteistyömalli EU:n toimielinten kanssa sekä neuvottelu- ja sopimusoikeudet ovat tyypillisiä pohjoismaisia kansalaisyhteiskunnan toimintamalleja. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi painottaa EU:n työmarkkinoiden kehittämisessä Suomen ja Pohjoismaiden hyviä kokemuksia kansalaisyhteiskuntamalliin perustuvasta työmarkkinaosapuolten yhteistyöstä.

Hyvinvoiva Eurooppa

Selonteossa korostetaan kansalaisten hyvinvoinnista huolehtimista sekä terveen ja hyvinvoivan työvoiman merkitystä EU:n kilpailukyvyille ja menestykselle. Valiokunta pitää selonteon painotuksia oikeina ja tarpeellisina. Valiokunta kuitenkin korostaa, että kansalaisten ja työntekijöiden hyvinvointia tulisi tarkastella myös yksilön terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Kansalaisten hyvinvoinnista huolehtiminen ei voi olla pelkästään talouselämän tarpeista lähtevää, vaan hyvinvointi on yksittäisen kansalaisen perusoikeus. Kansalaisten hyvinvointi ja taloudellinen kilpailukyky kulkevat käsi kädessä. Ilman hyvinvoivia kansalaisia ja tervettä ja osaavaa työvoimaa ei ole menestyviä yrityksiä, ja toisaalta menestyvät yritykset turvaavat kansalaisten hyvinvoinnin.

Euroopan unionissa vahvistetaan selonteon mukaan integraation sosiaalista ulottuvuutta varmistamalla eurooppalaisen hyvinvointiyhteiskunnan peruseriaatteiden toteutuminen unionin toiminnassa ja kehittämisessä. Eurooppalaisen hyvinvointiyhteiskunnan periaatetta ei kuitenkaan selonteossa tarkemmin kuvata, ja sen sisältö jää epäselväksi. Pohjoismaisessa hyvinvointiyhteiskunnassa kaikki pääsevät osallisiksi yhteiskunnan tarjoamista eduista ja palveluista. Suomessa on tasokas julkinen terveydenhoitojärjestelmä, jota yksityinen palveluntarjoaja täydentää. Pohjoismailla on kattavat sosiaalivakuutukset ja kansaneläkejärjestelmä, ja Pohjoismaissa panostetaan lasten päivähoitoon ja laadukkaaseen kaikille avoimeen koulutukseen. Heikkojen ja vähäosaisten auttamisella on pitkät perinteet. Julkinen sektori huolehtii siitä, että kansalaisten tarvitsemat palvelut toimivat. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi yhdessä muiden Pohjoismaiden kanssa pitää aktiivisesti esillä pohjoismaista hyvinvointimallia Euroopan unionissa.

Valiokunta korostaa julkisen sektorin ja julkisten palvelujen merkitystä kansalaisten hyvinvoinnin turvaajina. Julkisten palvelujen tavoitteena on taata kaikille ihmisille mahdollisuus hyviin ja yhdenvertaisiin peruspalveluihin. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi edistää

EU:ssa julkisten palvelujen määrittelyä pohjoismaisen hyvinvointimallin pohjalta.

EU:ta uhkaa lähivuosina väestön ikääntymisestä johtuva työvoimapula, jonka vuoksi työelämään osallistumista pitäisi pystyä pidentämään sekä työuran alussa että sen lopussa. Työssä jaksamisen ja työurien pidentämisen edellytyksenä on, että yksittäisen työntekijän työolosuhteet ja työympäristö tukevat terveyttä ja työhyvinvointia. Terveyden edistämisen tulee tasa-arvon tavoin olla läpileikkaava periaate kaikessa unionin toiminnassa. Työhyvinvointi on Euroopan kilpailukyvyyn perusta. Valiokunta korostaa, että Suomen tulee toimia EU:ssa aktiivisesti työelämän kehittämisen ja työntekijöiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Valiokunta esittää, että eurooppalaisen työvoiman hyvinvointi määritellään Suomen EU-politiikan tavoitteeksi.

EU-alueella tapahtuu vuosittain yli 5 000 kuolemaan johtavaa työtaturmaa, ja kuolemaan johtavien ammattitautien ja työperäisten sairauksien määrä on noin 150 000. Tästä aiheutuu EU:n tasolla vuosittain valtava määrä inhimillistä kärsimystä ja suuria taloudellisia tappioita, joista merkittävä osa voidaan ehkäistä työterveyttä, työturvallisuutta ja työympäristöjä kehittämällä. Työelämän kehittäminen edellyttää kuitenkin lisää panostusta työelämän tutkimus- ja kehitystoimintaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi korostaa EU:ssa työyhteisöjen ja työympäristöjen tutkimisen ja kehittämisen tärkeyttä ja edistää EU:n taloudellisen panostuksen lisäämistä työelämän kehittämiseen.

Selonteossa todetaan, että EU:n menestyksen edellytyksenä on korkea osaaminen. Osaamisen kehittäminen edellyttää voimakasta panostusta tutkimus- ja kehitystoimintaan sekä innovaatioihin kannustavien markkinaolosuhteiden luomisesta. Lissabonin sopimuksen tavoitteena on, että tutkimus- ja kehitystoiminnan menot ovat jäsenmaissa vuoteen 2010 mennessä kolme prosenttia bruttokansantuotteesta. Valiokunta korostaa innovaatiopolitiikan merkitystä EU:n mahdollisuuksissa pärjätä maailmanlaajuisessa taloudes-

sa myös taloudellisen taantumana aikana ja pitää tärkeänä, että Suomi edistää aktiivisesti EU:n innovaatiopolitiikkaa.

Tasa-arvo Euroopassa

EU:n jäsenvaltiot ja Suomi ovat mukana monissa kansainvälisissä sukupuolten tasa-arvoa ja naisten oikeuksia koskevissa kansainvälisissä sopimuksissa. Naisten ja miesten välinen tasa-arvo on kirjattu myös EU:n perustamissopimukseen, ja tasa-arvon edistäminen on läpileikkaava periaate kaikessa unionin toiminnassa.

EU:n sukupuolten tasa-arvoa ja syrjinnän kieltoa koskevat direktiivit ovat tiukentaneet monen EU-jäsenmaan kansallista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslainsäädäntöä ja vaikuttaneet myönteisesti sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Käytännössä sitoutuminen sukupuolten tasa-arvon edistämiseen on EU:ssa ollut kuitenkin suhteellisen heikkoa, ja tasa-arvon edistäminen on ymmärretty melko kapeasti tasa-arvon edistämiseksi etupäässä työelämässä. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa on sen sijaan korostettu tosiasiallisen tasa-arvon edistämistä. Valiokunnan mielestä Suomen tulisi pyrkiä vaikuttamaan EU:ssa nykyistä aktiivisemmin sukupuolten välisen tosiasiallisen tasa-arvon edistämiseen. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi toimii aktiivisesti erityisesti naiseen ja lapsiin kohdistuvan väkivallan ja ihmiskaupan torjumisessa.

EU:ssa on meneillään hanke naisten ja miesten samapalkkaisuutta koskevan lainsäädännön kehittämiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että Suomi edistää EU:n pyrkimyksiä samapalkkaisuuden toteutumiseksi.

Tasa-arvo on laaja käsite, jonka edistäminen edellyttää toimia monilla eri politiikan lohkoilla. Valiokunta pitää tärkeänä, että EU:ssa edistetään sukupuolten tasa-arvon lisäksi muun muassa vajaakuntoisten osallistumista yhteiskunnan toimintaan ja työelämään.

Valiokunta esittää, että Suomi nostaa yhdeksi tärkeimmistä EU-politiikan painopistealueista sukupuolten tasa-arvon edistämisen EU:ssa.

Lausunto

Lausuntonaan työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että suuri valiokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Arto Satonen /kok	Esa Lahtela /sd
vpj.	Jukka Gustafsson /sd	Jari Larikka /kok
jäs.	Susanna Haapoja /kesk	Markus Mustajärvi /vas
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Sanna Perkiö /kok
	Anna-Maja Henriksson /r	Paula Sihto /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Katja Taimela /sd
	Johanna Karimäki /vihr	Tarja Tallqvist /kd
	Merja Kuusisto /sd	Jyrki Yrttiaho /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

neuvotteleva virkamies Marjaana
Kinnunen.

ERIÄVÄ MIELIPIDE

Perustelut

Työelämän ja tasa-arvon kehittäminen on saanut varsin vähän huomiota valtioneuvoston selonteossa EU-politiikasta. Selonteon ohjelmajulistuksiksi kiteytettyjen "tahtotilojen" joukossa ainoa työelämää ja työvoiman liikkuvuutta koskeva tavoite on "Tahtotila 2020-luvulle: unionikansalaisten siirtyminen jäsenmaasta toiseen ei ole monimutkaisempaa kuin muuttaminen maan sisällä." Selontekoon ei sisälly ainoatakaan "tahtotilaa" sosiaalisen Euroopan tai sosiaalisen ulottuvuuden kehittämiseksi. Selonteon ohut työelämän ulottuvuus on alistettu sisämarkkinoiden kehitykselle. Siinä halutaan poistaa sisämarkkinoiden loputkin esteet ja lisätä liikkuvuutta.

Perustelutekstin mukaan työvoiman liikkuvuus ei saa johtaa työelämän pelisääntöjen heikentämiseen. Mutta keinoja kansalaisten ja palkansaajien yhdenvertaisen aseman ja perusoikeuksien turvaamiseksi ei esitetä. Vaikenemalla työvoiman liikkuvuuteen, työperäiseen maahanmuuttoon, halpatyövoimalla keinotteluun, ihmiskauppaan, harmaaseen talouteen ja talousrikollisuuteen liittyvistä vakavista sosiaalisista ongelmista hallituksen selonteko ei halua avata peruskysymyksiä: Hyväksyykö Suomi kansalaisten ja palkansaajien työelämän perusoikeuksien (mm. työtaisteluoikeuden) alistamisen sisämarkkinavapauksille? Onko Suomi valmis kehittämään työmarkkinoiden Eurooppa-tasoista sääntelyä ja valvontaa? Onko Suomi valmis toteuttamaan syrjimättömyyspolitiikkaa, samapalkkaisuutta ja perusturvaa kaikissa jäsenmaissa? Onko Suomi valmis perkaamaan tehokkaasti harmaita työmarkkinoita, torjumaan talousrikollisuutta ja vahvistamaan merkittävästi EU:n ja ILO:n välistä yhteistyötä?

Suomen nykyinen hallitus on tukenut sääntelyä purkavia ja työntekijöiden suojelua heikentäviä direktiivimuutoksia (työaikadirektiivi/ylipitkät työajat, omistajakuljettajien jättäminen työaikadirektiivin ulkopuolelle, vuokratyö). Työ-

elämän aktiivista sääntelyä ei haluta kehittää. Selonteko tyytyy työlainsäädännön kehittämisessä vain vähimmäisnormeihin.

EY-tuomioistuimien lainsäätäjänä

Selonteko antaa tuen sääntelystä vapaalle sisämarkkinapolitiikalle. Se sivuuttaa myös EY-tuomioistuimen monissa tuomioissa ilmenevän huolestuttavan kehityksen: tuomioistuin on ottamassa lainsäätäjän roolia. Sisämarkkinavapauksien (yritysten sijoittumisvapaus EU:ssa, EU-oikeuden yleinen suhteellisuusperiaate, kilpailulainsäädäntö) ylikorostaminen työntekijöiden perusoikeuksien (mm. työtaisteluoikeus, työehtosopimusten yleissitovuus, syrjinnän kieltäminen) kustannuksella näkyy räikeällä tavalla mm. Viking Line-, Laval-, Ryffert- ja Luxemburgtuomioissa. Ne ovat antaneet työnantajille oikeudellista ja psykologista pontta haastaa vaikiintunutta työntekijöiden perusoikeuskäytäntöä. Tuomioiden seuraukset ovat jo nähtävissä mm. Englannissa, Ranskassa, Saksassa, Unkarissa ja Tanskassa puhjenneissa lukuisissa periaatekiistoissa ja uusissa kanteissa EYT:ssä.

Muutos Suomen EU-politiikassa

Hallitus linjaa selonteossaan uudella tavalla Suomen kantaa palvelumarkkinoiden vapauttamiseen: "Erityisesti palvelumarkkinoilla on paljon tehtävää sisämarkkinoiden syventämiseksi." Tämä on huomiota herättävä muutos Suomen EU-politiikassa, jossa vielä palveludirektiivin valmistelussa kannettiin vakavaa huolta jäsenmaiden oikeudesta turvata kansallisilla säädöksillä julkisia palveluja ja kansallista sosiaaliturvaa. Linjan muutos vie pohjan puheilta "sosiaalisesta ulottuvuudesta". "Tahtotila" voimistaa painetta kilpailuttaa ja yksityistää julkisia palveluja.

Yhteiskunnan peruspalveluja (terveys, energia, vesi, liikenne) ei tule alistaa yksityisen voitonpyynnin kohteeksi eikä estää julkista valtaa

harjoittamasta asukkaiden etua palvelevaa taloudellista ja muuta toimintaa. Kuitenkin nykyisessä taloudellisessa tilanteessa kunnat tuottavat julkisia palveluja äärimmäisessä talousahdingossa. Yksityinen pääoma sekä kotimaiset ja kansainväliset palveluketjut tavoittelevat kuntien veromiljardeja. Kuntiin kohdistuu voimakas paine lisätä ostopalveluja, ulkoistaa palvelutoimintoja, yhtiöittää kunnallisia liikelaitoksia ja myydä niitä. Pidemmällä aikavälillä kehityksestä hyötyy vain tilapäisesti suomalainen yksityinen palvelusektori. Palvelualan isoilla kansainvälisillä toimijoilla on tarjota valmiita palvelukonsepteja Suomenkin kuntiin.

Pääkaupunkiseudun bussiliikenteen kehitys on paljon puhuva esimerkki. Ensimmäiseen kilpailutukseen osallistui yli 20 yritystä. Nyt jäljellä on enää kaksi ylikansallista suuryhtiötä ja Helsingin kaupunki. Bussilippujen hinnat ovat nousseet, vuoroja on karsittu ja työntekijöiden työehtoja heikennetty. Tuloksena matkustajamäärät ovat vähentyneet 10 milj. matkaa vuodessa eli 10 prosenttia.

EU:n palvelumarkkinoiden vapauttaminen murtaa pohjoismaisen hyvinvointipolitiikan tärkeää tukipilaria, valtion ja kuntien omaa palvelujen tuotantoa.

Taluskriisi ja virallinen optimismi

Selonteon vakavin puute on käsitys, että syvenevästä finanssi- ja taluskriisistä huolimatta EU voi jatkaa samalla vanhalla tavalla. Selonteon talousindikaattorit ovat jo nykyistä lamaa edeltävää historiaa, ja niiden tulkinnat uhkuvat virallista optimismia. Kriisi vilahtaa tekstissä, mutta sen globaaleja mittasuhteita ja pitkäkestoisuutta ei edes yritetä arvioida.

EU-alueen työttömyys on räjähdysmäisessä kasvussa. Räikeät tuloerot, kymmenien miljoonien ihmisten köyhyys sekä perusturvan täydellinen puuttuminen etenkin uusissa jäsenmaissa olisivat edellyttäneet vakavaa pohdintaa talous-

kriisin vaikutuksista EU:n työllisyyspolitiikkaan ja sosiaalipolitiikkaan. Haasteet ovat ennen kokemattoman mittavia.

Selonteosta puuttuu kokonaan kriittinen arvio finanssi- ja taluskriisiin johtaneesta politiikasta: markkinoiden ja pääomaliikkeiden vapauttamisen ja sääntelyn purkamisen politiikasta, joka on myös EU:n perusoppi. Uusliberalismi on käännekohdassa, tiensä päässä. Vielä vuosi sitten teollisuus- ja finanssikonsernien johtajat vaativat valtioiden rajoittavan politiikan purkamista. Nyt he vaativat valtiolta vaikeuksiin ajautuneiden yritysten pelastamista ja rahoittamista. Eikä Suomi ole kriisistä vapaa saareke. Suomi on voimakkaasti viennistä riippuvaisena maana kriisin ytimessä. Hillittömän finanssikeinottelun laskut ovat jo maksussa. Maksajina ovat tänään työttömät ja lomautetut.

Selonteon laatijoiden ja kansan todellisuus

Selonteon laatijat ja kansa näyttävät elävän eri todellisuudessa. Kansalaisista suurin osa kokee EU:n epädemokraattiseksi ja suhtautuu unioniin entistä kriittisemmin, mutta selonteossa ei ole jälkeäkään aiemmin laajasti tunnustetusta unionin "demokratiavajeesta". Selonteko hehkuttaa unionikansalaisten vaikutusmahdollisuuksien vahvuutta ja monipuolisuutta. Edes pieniä jäsenmaita syrjivän enemmistöpäätöksen lisääntyminen ja EU:n laajeneminen ei ole horjuttanut selonteon laatijoiden vahvaa uskoa. Jos EU on Suomen hallituksen mielestä niin demokraattinen ja avoin — ja "olemassa vain kansalaisiaan varten", miksi hallitus ei rohkene alistaa EU:n uutta perussopimusta, Lissabonin sopimusta, kansanäänestykseen?

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että suuri valiokunta ottaa edellä esitetyn huomioon.

TyVL 7/2009 vp — VNS 4/2009 vp

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 2009

Jyrki Yrttiaho /vas
Markus Mustajärvi /vas

Esa Lahtela /sd
Tarja Tallqvist /kd